

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדַּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ שֶׁל תַּשְׁפ"א

סָר צָלָם? מַה פִּירוּשׁ? או לְמַה זֶה כָּל כֵּךְ מֵהוּתִי?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

לאחר לילה של בכי, שנקבע לצערנו ככזה לדורות, מנסים יהושע בן נון וכלב בן יפונה לשכנע את עם ישראל ללכת אחריהם, ולא אחרי עדת המרגלים שהוגדרו "תְּרַבּוֹת אַנְשֵׁים חָטְאִים" (במדבר ל"ב ד). בפייהם של שני המנהיגים הדגולים הנימוק: "סָר צָלָם מֵעַלֵיָהֶם" (שם, י"ד ט).

צריך ביאור, למה הם התכוונו?

בדברינו לפרשות **בראשית תשס"ד ונח תשע"ד**, עסקנו בביאור המושגים **צל, צלם, הצלה וצלע** (עיי"ש). נמשיך לבאר את הדברים.

בפסיקתא מצאנו את הפירוש הבא: "הצלם הוא על תואר מראית הדבר, ... ודומה להם "סָר צָלָם, כלומר סר תואר פניהם ... מן היראה והאימה" (פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) פרשת בראשית פרק א פסוק כו).

אבן עזרא הופך את הדרש לפשט: "סָר צָלָם מֵעַלֵיָהֶם" – "כי הגבור אם אין לו מגן שיגן עליו ויהיה צל לו לבו ירא", והסבירו הספורנו: "וראינו שהסכימו לעזוב כל מגן וצנה כדי שימהרו לנוס מפנינו". כלומר הצבא הכנעני אחזו רעד, הוא השליך את כלי נשקו בניסיון להקל על מנוסתו.

תיאור דומה נמצא גם בשירת הים (שמות ט"ו יד-טו) וגם בדברי רחב אל מרגלי יהושע (יהושע ב' יא). אחרי בקשת המחילה, נעיר כי פירוש זה קשה, שהרי אין לו כל רמז בדברי המרגלים עד כה. נפנה לכיוון שונה לחלוטין.

צלם שווה בגימטריה גם לעץ = 160 (השלי"ה הקי). כשמשה מגדיר את השליחות הוא מטיל על המרגלים לברר "הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵינֶן" (שם י"ג כ), יש בשפה העברית חפיפה מסוימת בין עץ וצל.

רש"י בשני המקורות (י"ג כ וי"ד ט) מקשר ביניהם ומפרש כי שני הביטויים רומזים לאנשים צדיקים וכשרים, אנשים שמהותם "צלם אלקים" והם חוסים ב"צל השכינה". אנשים המגנים על אנשי מקומם.

לכן, רש"י מביא פירוש נוסף שמצטרף מכיוון אחר: "סָר צָלָם מֵעַלֵיָהֶם" - צלו של המקום (הקב"ה) סר מעליהם". לפי פירוש זה, יושבי כנען איבדו את הגנתם המוסרית והרוחנית. לכן, כל עד עם ישראל שומר על רמה רוחנית מוסרית גבוהה = שומר על צלם אנוש (וגם מקפיד על "הקשה בגי") הוא איננו צריך לפחד ולחשוש מהם.

שיר השירים עוסק בנושא האביב – זמן הגאולה ושם מצאנו: "עַד שִׁפּוֹת הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֲלֶיךָ לִי אֵל הַר הַמּוֹר וְאֵל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה" (ד' ו). המדרש שואל: " בזכות מי?" ועונה: " בזכות שאמר אלך לי אל הר המור, זה אברהם. ...ואל גבעת הלבנה זה יצחק". הצל סר ונס בזכות העקידה.

אבות האומה לימדו אותנו כי הקב"ה איננו חפץ בהקרבת ילדים. מי שמקריב את ילדיו נוהג בשפלות נוראה!!! (מי שגורם במודע להרג ילדים על ידי הפיכתם ל"מגן אנושי", בתואנה צינית של הגנת "הר המוריה", וגם מי שמפרסם, כגינני לישראל, תמונות של ילדים אלה, מצטרף אל הצד השפל של האנושות, שאיננו ראוי לעלות בהר. שניהם - סָר צָלָם).

הבה נתפלל כי נזכה למנהיגים כמו יהושע בן נון וכלב בן יפונה, שיהוו דוגמא מוסרית לכל עם ישראל ובמיוחד ליושבי ארץ קדשנו. נאחל לנשיא המדינה הנבחר, מר יצחק הרצוג, הנושא את שם איש המעלה - העץ הגדול - הרב הראשי הראשון לישראל, הרב ד"ר יצחק איזיק הלוי הרצוג זצ"ל, שיזכה לכהן בצילו של זקנו וללכת בדרכיו.

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'			
לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסוזן וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ז"ל ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר	לע"נ יצחק טרשנסקי ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
לע"נ הרב שמואל כהן ז"ל נלבי"ע שבט תשפ"א	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"ה נלבי"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"ט בתשרי תשפ"א
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			

פירוק שותפות בעסק למכירת ארבעת המינים

'ארץ חמדה גזית' צפת / אייר תשע"ד / תיק 73162

דיינים:

הרב בניהו ברונר, הרב אורי סדן, הרב אריאל ברקאי

המקרה בקצרה:

לפני כארבע שנים התובע והנתבע פתחו עסק למכירת ארבעת המינים, התגלעו ביניהם כמה חילוקי דעות והם פנו לאחד הרבנים שיעזור להם ליישב את המחלוקת, אולם, על תוצאות הפגישה יש מחלוקת בין הצדדים. לאחר שהתובע סגר את העסק המשותף, דרש התובע מהנתבע להמשיך בשותפות, ועל זה נסובים הדברים בבית הדין.

פסק הדין:

השותפות פורקה בהסכמה, הנתבע ישלם לתובע 2,823.5 ₪ עבור חלקו בשותפות, וכן התובע רשאי אם ירצה למכור לנתבע ציוד שברשותו תמורת 2,800 ₪.

נימוקים בקצרה:

1. פירוק השותפות

בשותפות שלא קבעו בה השותפים כמה זמן היא תמשך, פסק השולחן ערוך (חו"מ קעו, טו-טז) שכל אחד מהשותפים יכול לדרוש את פירוק השותפות בכל עת. לכן במקרה שלנו כל אחד מהצדדים רשאי היה לדרוש את פירוק את השותפות בכל זמן שירצה, אלא אם כן יש בידם סחורה של השותפות (נתיבות המשפט שם, ס"ק לד). בין הצדדים ישנה מחלוקת מה סוכם בפגישה אצל הרב. מחקירת בית הדין עלה כי הם פירקו את השותפות. כך ניתן גם ללמוד מהתנהגות התובע שמיד לאחר הפגישה סגר את התיקים ברשויות המס, וכך גם עולה מדבריו של הרב עצמו שכתב שסוכם על פירוק השותפות. לכן בית הדין קבע שהשותפות פורקה.

2. תשלום עבור מוניטין העסק

התובע דרש פיצוי על המוניטין שנרכש בזכותו. לתביעת מוניטין יש בסיס בהלכה מ"דינא דמלכותא". כפי שכתב בשו"ת נודע ביהודה (תניינא חו"מ, מא) שקניין על זכויות מועיל מדינא דמלכותא, ולא מדין מנהג הסוחרים (סיטומתא). בדבריו הוא חלק על שו"ת מהרש"ל (לו) שסבר שמכירת זכויות שניתנות על ידי השלטון חלה מדין מנהג הסוחרים (סיטומתא). מעבר לכך, לגבי מוניטין של עסק, יש לומר שמדובר על זכות ממשית שטמונה בעסק (ע"פ פד"ר נתניה מס' 2-824780 תשע"ב).

לגופו של עניין בית הדין נדרש לשאלה האם התובע אכן תרם למוניטין של העסק. העסק היה קיים ונוהל על ידי הנתבע עוד לפני הקמת השותפות, אך גדל והתפתח בזמן השותפות. בין הצדדים היתה מחלוקת מי מהם הוא הגורם לגדילה זו. בית הדין קיבל את הטענה על כך שעל המוניטין להתחלק בין הצדדים. אלא שכיון שאין כעת אפשרות להעריך את שווי העסק, ואת ההפרש בין שווי העסק בזמן שהתובע נכנס אליו, ובין שווי העסק היום, וכיון שהמוציא מחבירו עליו הראיה התביעה נדחתה.

בית הדין ציין כי העובדה שלא ניתן לבדוק את ערך של החברה, אינו רק בעיה ראייתית, אלא גם מהותית, משום שלא כל פעילות עסקית יוצרת מוניטין, שיש להכיר בה ככנס (ראה שו"ת משפטיך ליעקב ב, יד). היקף המכירות של הנתבע אמנם גדל, אבל לא הוכח שהדבר נבע מהמוניטין – דהיינו, שם מסחרי מוכר שנוהרים אחריו. בנוסף התובע לא התחייב להמנע מלעסוק בתחום, כך שלמעשה לא נגרע ממנו דבר.

לפיכך, בית הדין דוחה את התביעה בדבר תשלום עבור המוניטין.

3. חלוקת הציוד שנותר

הצדדים הגישו לבית הדין הערכת שווי של הציוד שברשותם. לדברי הנתבע הוא חייב לתובע סך 2,823 ₪. לפי ההלכה שותפים החולקים חפצים ששוים שונה, יכולים להציע האחד לשני לשלם את חצי עלותו כפי שנראה להם, ומי שמציע את הסכום הגבוה יותר יזכה (שו"ע חו"מ קעא, יג). פתרון זה אינו ישים במקרה שלנו, בו יש פרטים רבים והוא יצריך מעורבות רבה של הצדדים ושל בית הדין, לכן בית הדין עשה שימוש בסמכותו לפשרה, לאור העובדה שהנתבע ממשיך לעסוק בעסקי ארבעת המינים והתובע כבר לא, הרי שהנתבע ישלם לתובע על הציוד את הסכום שהודה שהוא חייב לו. בנוסף הנתבע ירכוש את הפריטים שנמצאים אצל התובע בסכום של 2,800 ₪, זאת במידה והתובע ירצה למכור אותם.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה
כסלו, תשנ"א

בדיקת ס"ת ישנים, והגהת הפרשה לפני שבת

שאלה

ספרי תורה ישנים (50-60 שנה), האם יש עליהם עדיין חזקת כשרות, או צריכים בדיקה? האם כדאי לבדוק לפני כל שבת את הספר שבו יקראו?

תשובה

ספרי תורה ישנים משתמשים בהם בקביעות, ואין בהם קפיצת דיו מהאותיות, ולא נשרו במים או שהו במקום לח מאד – יש עליהם חזקת כשרות.
ספרי תורה שלא משתמשים בהם בקביעות, ורוצים לחזור ולהשתמש בהם – צריכים בדיקה שתי פעמים בכל שבע שנים¹. הבדיקה תיעשה ע"י גלילתם מתחילתם לסופם כדי לראות שלא התעפשו והדיו לא קפץ מהאותיות. לצורך הבדיקה לא צריך מומחה הבקי בחסירות ויתירות, אלא כל אדם יכול לבדוקם, ובלבד שיעיין ויראה שהאותיות לא התקלקלו². אם יש בארון הקודש ספרי תורה רבים שלא משתמשים בהם – יש לגוללם אחת לי"ב חודש כדי שייכנס בהם האוויר ולא יתעפשו³.
"מצווה לקרות הפרשה בערב שבת בספר תורה שעתידין לקרא בו בשבת, ובפרט השליח ציבור, שאם יהיה טעות או דיבוק יתקנוהו"⁴.

¹ עיין ב"י, אורח חיים, סוף סימן ל"ט, בשם אורחות חיים.

² תשובת חת"ם סופר, סימן רפ"ג. הובאה בפתחי תשובה, שו"ע יורה דעה, סימן רצ"א, סק"ג.

³ ע"פ שולחן ערוך חושן משפט, סימן רצ"ב, סעיף כ'.

⁴ דברי מרן החיד"א, בספר לדוד אמת, סימן ה', אות נ"ג.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
גדעון בן רחל
רבקה רינה בת גרונה נתנה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה ראנלה בת פיילא
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה

לע"נ
שלמה דוד בן זלמן ושרה
אבנית ז"ל
נלבי"ע סיון תשע"ט

לע"נ
רבי יעקב ז"ל
בן אברהם ועיישה וחנה
בת יעיש ושמחה סבג

לע"נ
גב' לורין
הופמן ז"ל

לע"נ
חיים משה בן
קוקה יהודית כהן ז"ל
נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה

לע"נ
סוזי בת עליזה
כהן ז"ל
נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד